

I religionens grenseland

Brødrene Ingebret og Kristian Søyland var fulle av skaperkraft da freden endelig kom. De hadde stort teknisk talent, var nevenyttige og kunne lage alt som ble etterspurt. En 50-årig Brøyt-virksomhet startet i morens hønseshus.

I 1951 ble de spurt om å lage en tilhenger gravemaskin som utnyttet traktorens drivverk. De gikk i gang, brukte gamle bildeler og rester etter tyskerne. De fikk også tak i en tysk kanonlavett. Graveaggregatet ble satt på toppen av denne, og slik kunne denne lette gravemaskinen svinge 360 grader rundt. Maskinen ble tatt i bruk, men brødrene var ikke fornøyd. Den ble derfor bygget om. Nå brukte de flere tilpassede deler som de laget selv. Til slutt ble det satt brukte fly hjul på maskinen.

Lettsolgt

Våren 1952 var Brøyt 4K en realitet. Brødrene Søyland Mek. Verksted på Bryne hadde fått et lettsolgt produkt. De måtte ha større arealer. Den lokale sparebanken kunne ikke hjelpe med lån, men sendte brødrene til Bergen Bank på Sandnes. Her fikk de lån, på det vilkår at de fikk et landsdekkende salgsled. Det ble Eik og Hausken.

I 1956 kunne de produsere 20 maskiner i året, og de hadde 12 mann i arbeid. Maskinen hadde blitt forbedret og hadde nå betegnelsen 5K. Det ble produsert 76 wiremaskiner i alt.

Lidenskapelig

Brødrene var lidenskapelig opptatt av å gjøre ting bedre. I slutten av 1956 begynte de å montere hydraulisk kraft på maskinen, under en presenning. Det hydrauliske system med pumpe og tank ble satt på traktoren, olje under trykk skulle overføres til gravemaskinen i trykkslanger.

Våren 1957 startet et stort nydyrkingsprosjekt på Frøyland i Time, 325 mål skulle dreneres og stein fjernes. Halvdelen av arealet var dyp myr. Den hydrauliske maskinen ble tatt i bruk, med traktor foran. Det ble ingen suksess. Traktor med grave-

maskinen på krok, satte seg fast i bløyta. Traktoren ble et problem, og det var gravemaskinen som måtte dra traktoren ut av myra.

Skepsis

Brødrene måtte gå i tenkeboksen. Løsningen ble å utvide nedre ramme og sette på et hjulpar til. Motor og hydraulisk system ble satt på øvre ramme. Så dro maskinen seg fram med skuffa. Ved transport over lengre avstander, kunne maskinen haikede med en lastebil. Prototypen fikk betegnelsen Brøyt X.

Maskinen ble møtt med skepsis. Den var litt rar, og kunne et produkt laget på Bryne, være like godt som noe som var laget i utlandet? Entreprenør på Frøyland feltet, Torger Nærland fra Askim, ble redningen. Han kjøpte Brøyt X og den første X2 maskinen med betaling på forskudd. Sommeren 1958 fikk Maskin AS K. Lund agenturet for salg av hydrauliske Brøyt maskiner. De inviterte til en demonstrasjon av X2 i Vestfold. Demonstrasjonen fikk 58 sekunder i Filmavisen 02.10.1958. Dette ble et vendepunkt. I slutten av 1958 kunne Ingebret fortelle at hele neste års produksjon var solgt.

Hydraulikk

For Brødrene Søyland AS handlet de neste 15–20 årene om forbedring av maskinene, økning av produksjonskapasiteten ved ansettelse av flere folk, utvidelse av arealer under tak på Ree ved Bryne, og utvidelse av kapasitet hos underleverandører. Kaldnes i Tønsberg produserte 640 X2 maskiner under en lisensavtale. Sommeren 1976 ble maskin nr. 5000 solgt. Brøyt fabrikken hadde ved årsskiftet 1979/78, 15 000 m² under tak og 425 ansatte.

Brødrene Søyland var tidlig ute med hydraulisk kraft på store gravemaskiner. ➔

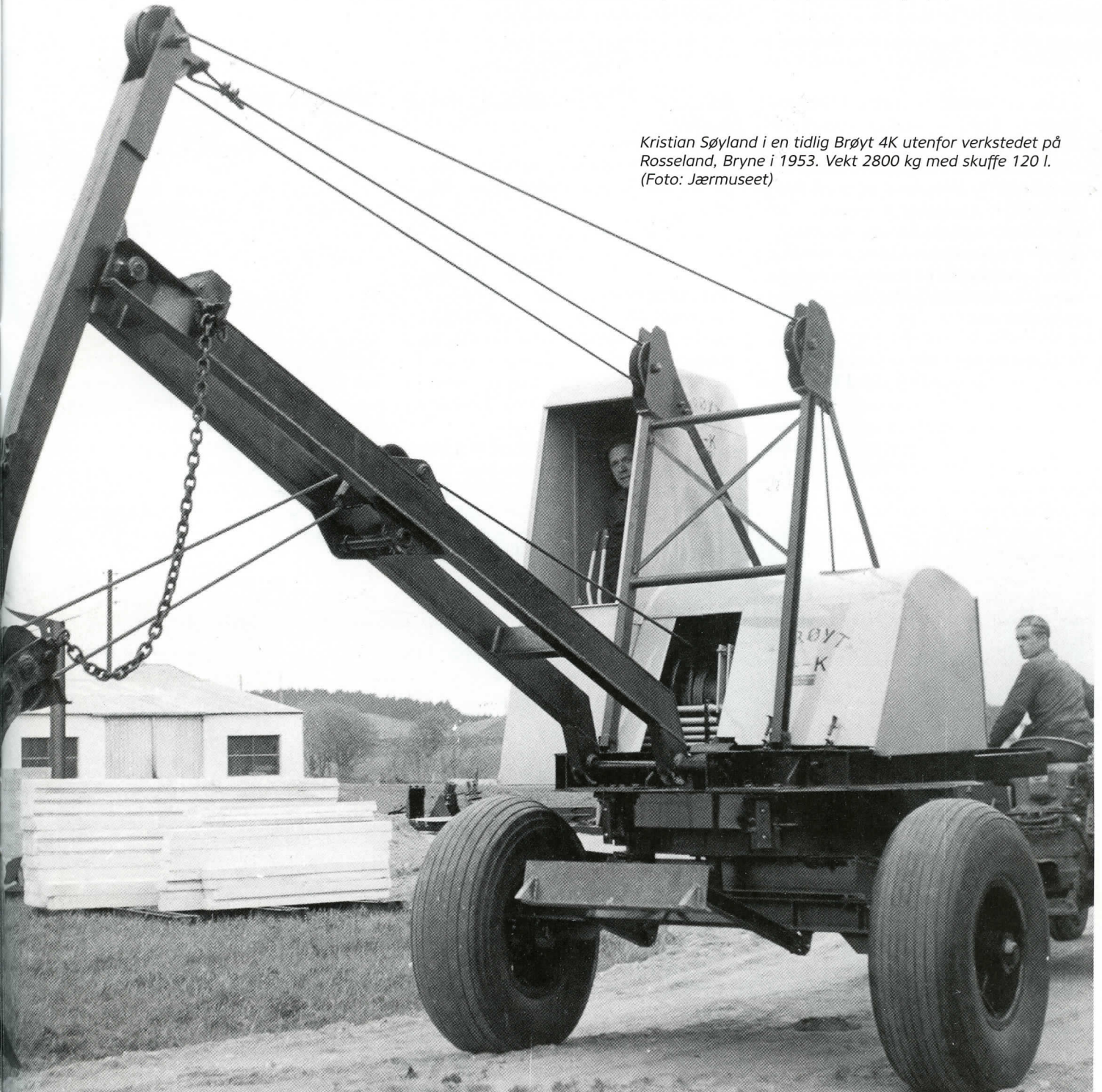

Den hydrauliske prototype Brøyt X i arbeid på Frøyland. Vekt med utstyr 6600 kg. (Foto: Jærmuseet)

Hydraulisk maskin nr. 4 konfigurert som lastemaskin. Denne ble solgt til Rogaland Vegvesen. Ingebret står foran til venstre i bildet, Kristian til høyre. (Foto: Reid Skjærpe)

Kristian Søyland i en tidlig Brøyt 4K utenfor verkstedet på Rosseland, Bryne i 1953. Vekt 2800 kg med skuffe 120 l. (Foto: Jærmuseet)

De videreutviklet også styringen av det hydrauliske systemet med et pilotsystem som styrte arbeidssystemet og de tok i bruk patronventiler. «De strebet alltid etter noe som skulle bli bedre», ble det sagt i organisasjonen.

Likviditetskriser

Eventyret om Brøyt kan knyttes til etterkrigstiden var en sammenhengende oppgangstid fram til 1970. Det kunne være 18–24 måneders ventetid for å få en ny brøyt. Så ble Norge en oljenasjon. Det ble tidlig reist spørsmål om konvensjonell industri kunne leve side om side med en stor oljesektor. Etter hvert steg vårt kostnadsnivået mye mer enn i de land vi konkurrerte med. Verdensøkonomien var også mer utsatt for konjunktursvingninger etter 1970. Store industrielle aktører fra Japan og USA kom også på markedet med gravemaskiner.

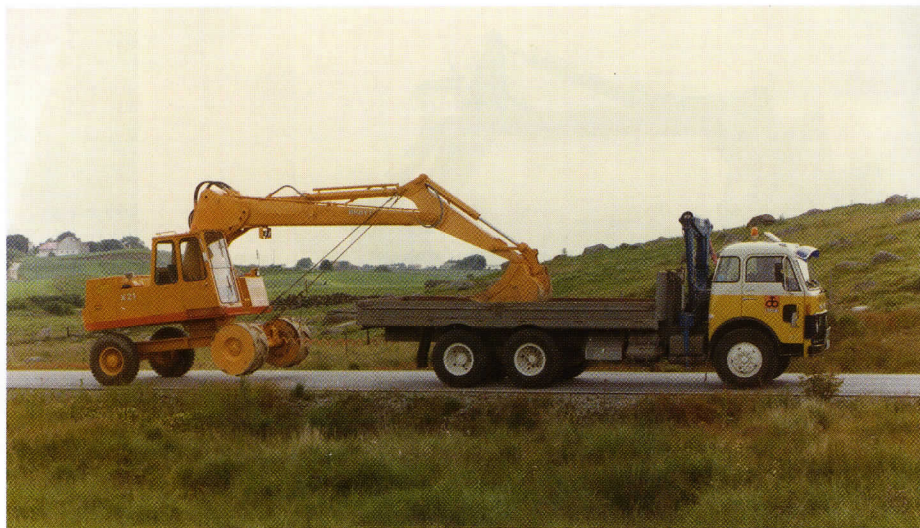
Det ble likviditetskriser i 1979, 1981 og 1983. Rogalandsbanken kom til å bli største eier i 1979. Som løsning på krisa i 1981, forhandlet Rogalandsbanken fram et vesentlig svensk eierskap, med Brøyt konkurrent Åkermans i spissen. Åkermans skulle også stå for salg og service av Brøyt gravemaskiner. Denne løsningen kom overraskende på ansatte og entreprenører. Brøyt skulle heller ikke produsere beltemaskiner.

Skygge av seg selv

I 1983 ønsket bedriften akkord, og Rogalandsbanken måtte da ta store tap. Leve- randørene fikk dekket 25% av utestående. Ingebret og Kristian Søyland fikk en liten eierandel i bedriften i 1979, men var eiermessige helt ute etter 1983.

I november 1984 var det 150 medarbeidere igjen ved Brøyt etter flere perioder med permitteringer og oppsigelser. Virksomheten var en skygge av seg selv.

I 1988 ble virksomheten restrukturert, og Brown brødrene kom inn som eiere av

Brøyt X21 haiker med lastebil på RV 44. Maskinrekka X2, X2B, X20 og X21 var i minste vektklasse og solgte mer enn 6000 maskiner. Disse ble nok virksomhetens økonomiske ryggrad. (Foto: Trygve Vasvik)

det operative selskap gjennom Brown Engineering Fræna, som produserte MOXY dumpere. Dette ble en tid som svingte mellom optimisme og mismot. Brøyter ble på nytt produsert med belter. Åkermans tok dette til retten, og tapte med glans. Belte avtalen mellom Åkermans og Brøyt hadde aldri vært gyldig.

Over til lastemaskiner

Brown Engineering gikk konkurs sommeren 1990. Kravet i boet var 160 millioner kroner. Kredittkassen kom til å tape mye penger. En lokal eiergruppe kjøpte så Brøyt delen av boet, og Brøyt International oppstod.

Produksjonen ble nå fokusert mot lastemaskiner. I 1996 introduserte Brøyt International maskinrekka Brøyt D 600, D800 og D1000. Første del av 1990 tallet var gode år, etter hvert svinget salget mer og mer og i 1999 tørket salget helt inn. Brøyt rettighetene ble solgt til Sandvik Tamrock i Finland.

Fortjener dokumentasjon

Det hele var slutt i 1999, etter 48 år med produksjon av brøyter. Da hadde vel 7500 maskiner blitt produsert, og disse hadde blitt solgt til nær 50 land. Rett nok ble solgt antall i 21 land fem maskiner eller færre. I Norge ble det solgt nesten 4700 maskiner.

Brøyt X ble gitt til Jærmuseet, og restaurert i 1992. Den står nå permanent utstilt.

Det er fortsatt stor interesse for brøytmaskiner og mange mennesker har slitt setene i disse. Historien om bedriften og de mange menneskene i og rundt maskinene fortjener en bred og nasjonal dokumentasjon. Med dette formål vil innspill, gode historier og interessante bilder bli mottatt med stor takk. Og særlig ettertraktet vil tips være som kommer fra steder langt unna Bryne. ●

En X50 lastemaskin i et masseuttak i Tyskland. Vekt 44500 kg med 4000 l skuffe. (Foto: Trygve Vasvik)

En Brøyt D1000 med belte. Vekt 64200kg med lasteskuffe 4400 l. (Foto: Janne Nilsson)

1806

STØRST
I BRANSJEN!

Nr. 10 2017 | Årgang 48 | Pris kr 99,-

Anleggs

MAGASINET

18 SIDER
SIKKERHETS-
SPESIAL

Noen saboterer Lloyd

Nye JCB TM420

bc|1042 10

KOMMUNENS
UKUNNSKAP

TURBOKNUSER
TESTET HOS
STANGELAND

